

ZARZĄDZENIE ZASTĘPCZE
WOJEWODY MAZOWIECKIEGO
z dnia^{3. 11.}..... 2017 r.
w sprawie nadania nazwy ulicy

Na podstawie art. 6 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki (Dz. U. poz. 744 oraz z 2017 r. poz. 1389) zarządza się, co następuje:

§ 1. Zmienia się dotychczasową nazwę ulicy położonej w m.st. Warszawie z II Armii Wojska Polskiego na Żołnierzy II Armii Wojska Polskiego.

§ 2. Wykonanie zarządzenia powierza się Prezydentowi m.st. Warszawy.

§ 3. Zarządzenie podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego i wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Uzasadnienie

W dniu 2 września 2016 r. weszła w życie ustawa z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz. U. poz. 744), zwana dalej „ustawą”. Ustawa została zmieniona ustawą z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz. U. poz. 1389).

Zgodnie z brzmieniem art. 6 ust. 1 ustawy, obowiązujące w dniu wejścia w życie ustawy nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, upamiętniające osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące komunizm lub inny ustrój totalitarny lub propagujące taki ustrój w inny sposób, właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego zmienia w terminie 12 miesięcy od dnia jej wejścia w życie. Stosownie do art. 1 ust. 2 ustawy za propagujące komunizm uważa się także nazwy odwołujące się do osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących represyjny, autorytarny i niesuwerenny system władzy w Polsce w latach 1944-1989.

Na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy w przypadku niewykonania obowiązku przez właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego, wojewoda wydaje zarządzenie zastępcze, w którym nadaje nazwę zgodną z art. 1 ustawy w terminie 3 miesięcy od dnia, w którym upłynął termin na podjęcie działań przez organ jednostki samorządu terytorialnego.

Rada m.st. Warszawy nie wykonała ustawowego obowiązku i nie dokonała zmiany nazwy ulicy II Armii Wojska Polskiego. Wojewoda zwrócił się, w trybie art. 6 ust. 3 ustawy, do Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu o wydanie opinii potwierdzającej niezgodność nazwy obowiązującej w dniu wejścia w życie ustawy z art. 1. Na mocy art. 6 ust. 3 w związku z art. 2 ust. 3 ustawy oczekiwanie na opinię wstrzymuje bieg terminu na wydanie zarządzenia zastępczego. Opinia IPN wpłynęła do

organu nadzoru w dniu 9 listopada 2017 r. (pismo z dnia 9 listopada 2017 r. znak: BUW-940-229(2)/17).

W ocenie Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nazwa „II Armii Wojska Polskiego” wypełnia normę art. 1 ustawy.

Nazwa II Armii Wojska Polskiego odnosi się do związku operacyjnego zorganizowanego przez władze Związku Sowieckiego wbrew władzom państwowym Rzeczypospolitej Polskiej w lipcu i sierpniu 1944 r. Była to kontynuacja działań sowieckich, związanych z utworzeniem „1 Armii Polskiej w ZSRS”, równoległych z formalnym przemianowaniem 1 AP w „1 Armię Wojska Polskiego”. Władze Rzeczypospolitej Polskiej nazywały te jednostki „formacjami powołanymi do życia przez Rząd Sowiecki pod polską nazwą”, oddzielając polityczny wymiar ich wykorzystania przez Stalina od deklarowanego zrozumienia dla losu szeregowych żołnierzy, którzy w tych szeregach się znaleźli. Pierwsze polskie jednostki złożone z obywateli RP i podległe dowództwu Armii Czerwonej Związek Sowiecki zaczął tworzyć w maju 1943 r. – wkrótce po zerwaniu stosunków międzypaństwowych z Rzeczpospolitą Polską. Według oświadczenia rządu RP z 13 maja 1943 r. na temat samowolnego organizowania w ZSRS tych jednostek *„decyzja Rządu Sowieckiego musi być uważana przez Rząd Polski jako cios w suwerenne prawa państwa polskiego, które wyłącznie ma prawo dysponowania życiem swoich obywateli w szeregach Armii Narodowej.”* 2 AWP utworzono w 1944 r. na mocy decyzji władz Związku Sowieckiego. Za akceptacją Józefa Stalina na czele II Armii postawiono sowieckiego gen. Karola Świerczewskiego. Rozkazem z 20 sierpnia 1944 r. ustalono, że w skład 2 AWP wejdą 5 DP, 6 DP, 7 DP, 8 DP oraz jednostki artylerii, saperów i jednostki specjalne (następnie dodano 9 DP i 10 DP). W okresie X-XI 1944 r. czasowo dowódcą tej armii został sowiecki gen. Stanisław Popławski, po czym ponownie funkcję tę objął gen. Karol Świerczewski.

Nowe jednostki armijne złożone były w większości z obywateli Rzeczypospolitej Polskiej. Zostali oni bezprawnie wykorzystani w ten sposób przez sowieckie dowództwo – z pominięciem Naczelnego Wodza i władz państwowych Rzeczypospolitej Polskiej. Większość korpusu oficerskiego tej armii wywodziła się z Armii Czerwonej. Na ziemiach wschodnich, przemocą włączonych ponownie w skład ZSRS, wielu Polaków zgłaszało się do tych jednostek, chcąc uniknąć wcielenia wprost do Armii Czerwonej bądź wywiezienia w głąb ZSRS. Na ziemiach Polski centralnej (na zachód od Bugu) wielu z nich zostało przymusowo wcielonych do jednostek tej armii.

Początkowo jednostki II Armii zostały przez ZSRS włączone w skład sowieckiego 1 Frontu Białoruskiego. Następnie – w skład 1 Frontu Ukraińskiego. W kwietniu 1944 r. armia liczyła 89 tys. żołnierzy i oficerów. Wtedy także została skierowana do udziału w operacji berlińskiej Armii Czerwonej. Forsowała Nysę Łużycką. Uczestnicząc w natarciu na kierunku drezdeńskim, stoczyła m.in. bitwę pod Budziszynem, gdzie na skutek tragicznych i często nedorzecznych decyzji dowództwa (gen. K. Świerczewskiego) poniosła olbrzymie straty. W maju 1945 r. Armia uczestniczyła w działaniach na terenie Czechosłowacji, kończąc operacje bojowe w okolicach Pragi.

Stosownie do brzmienia art. 1 i 6 ust. 1 ustawy wskazać należy, że podstawowym jej założeniem było skuteczne wyeliminowanie z przestrzeni publicznej nazw propagujących symbole ustrojów totalitarnych, przy poszanowaniu miejsc pochówku, grobów i cmentarzy, a także własności prywatnej. Przedsięwzięcie zmiany nazw jest jednym z elementów polityki

historycznej, jako kategorii historii służącej kształtowaniu świadomości historycznej społeczeństwa, w tym świadomości gospodarczej i terytorialnej oraz wzmocnieniu publicznego dyskursu o przeszłości w kierunku pielęgnowania więzi narodowych niezależnie od bieżącej polityki państwa. Polityka historyczna dotyczy interpretacji faktów, bytów i zdarzeń oraz jest rozpatrywana w kategoriach racji stanu społeczeństwa i narodu, jako element mający charakter długofalowy i stanowiący fundament państwa.

Na mocy art. 6 ust. 2 i 3 ustawy organ nadzoru jest zatem zobligowany do wydania zarządzenia zastępczego dokonującego zmiany nazwy z ulicy II Armii Wojska Polskiego na ulicę Żołnierzy II Armii Wojska Polskiego.

Gloryfikację II Armii, bezprawnie stworzonej przez Związek Sowiecki (poza działaniami militarnymi przeciw Niemcom wykorzystanego także do realizacji celów politycznych, rozbieżnych z polską racją stanu), należy odróżnić od upamiętnienia losu żołnierzy, którzy w różnych okolicznościach znaleźli się w szeregach tego związku operacyjnego. Władze sowieckie uniemożliwiły im dostęp do jednostek Wojska Polskiego, podległych władzom Rzeczypospolitej Polskiej, nie pozwalając na ich odtworzenie i działania na zajętych przez ZSRS ziemiach RP. Uczestnictwo w działaniach zbrojnych przeciw Niemcom było zgodne z oczekiwaniami większości zwykłych żołnierzy. Natomiast jako zwyczajni żołnierze nie mieli oni wpływu ani na oblicze polityczne tych jednostek, ani na kształt prowadzonej przez aparat polityczno-wychowawczy indoktrynacji, a w końcu na sposób wykorzystania ich walk z Niemcami w propagandzie komunistów i w polityce międzynarodowej Związku Sowieckiego.

Na podstawie art. 5 ustawy pisma oraz postępowania sądowe i administracyjne w sprawach dotyczących ujawnienia w księgach wieczystych oraz uwzględnienia w rejestrach, ewidencjach i dokumentach urzędowych zmiany nazwy dokonanej na podstawie ustawy są wolne od opłat, zaś zmiana nazwy dokonana na podstawie ustawy nie ma wpływu na ważność dokumentów zawierających nazwę dotychczasową.

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego. Termin wejścia w życie zarządzenia, ze względu na ważny interes państwa i przytoczoną wyżej argumentację, dotyczącą podstawowych założeń ustawy, oraz z uwagi na beczynność Miasta w zakresie zmiany nazwy, czyni zadość zasadom demokratycznego państwa prawnego, o których mowa w art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1523).

Jednocześnie, na podstawie art. 6 ust. 4 i art. 3 ust. 4 ustawy w związku z art. 98 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875), pouczam, że na zarządzenie zastępcze Miastu przysługuje skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie w terminie 30 dni od dnia doręczenia, wnoszona za pośrednictwem organu, który skarżone zarządzenie wydał.

WOJEWODA MAZOWIECKI

Zdzisław Szipera

